uitgeroepen: Hij is *veracht*, en wij hebben hem *niet* geacht". En van den Tabor na de verheerlijking afdalende, had Jezus zelf 't aan zijn jongeren betuigd: „Het zal geschieden, gelijk het geschreven is van den Zoon des Menschen, dat hij veel lijden zal, en *veracht worden*" (Marc. 9 : 12).

Aan *verachting* ten prooi zijn, is heel iets anders dan zich *vernederen*. Wie als mensch zich onder menschen vernedert, bedoelt daarmeê van de hoogste plaats in de wereld af te zien, en aan het innemen van een lagere plaats lust te hebben. Vernedering in dezen zin slaat op de maatschappelijke positie die men bekleedt. In het maatschappelijke staat de *koning* het hoogst, de *slaaf* het laagst, en Jezus koos de slavengestalte, ook al wist hij dat hij de erfgenaam was van David, Israels grooten koning. Maar *verachting* is heel iets anders. *Verachting* staat tegenover *waardeering*. *Verachting* is niet iets dat we zelf kiezen, maar dat ons aangedaan wordt door hen in wier midden we optreden. Zij, in wier midden we verkeeren, vormen zich over ons een oordeel. Dat oordeel kan er toe leiden, dat we hoog in hun schatting komen te staan, en dan eeren ze ons. Maar dat oordeel kan ook zijn, dat we hun onverschillig blijven, of dat ze zelfs tegen ons partij kiezen, en dan loopt 't uit in *verachting*. Hij, wien dat treft, voelt dan dat hij in zijn wezenlijke waarde en beteekenis miskend wordt. Dat hij wordt onderschat beneden billijke waardeering. Dat zijn bedoelingen, verkeerd en omgekeerd dan ze zijn, worden verstaan. En dat, waar hij om zichzelfs wille of om zijn zaaks wille op achting en waardeering van zijn volk en omgeving prijs zou stellen, in stee hiervan hem slechts minachting en verachting ten deel valt.

Veracht te wezen, waar men weet op waardeering en eere volle recht te hebben, is een lijden, en als het aanhoudt, kan het de ziel zoo bang en diep neerdrukken, dat ze er onder bezwijkt. Hoe vaak is niet in zelfmoord uit die zielsbenauwing redding gezocht. Lees er daarom niet overheen, zoo de Schrift het u voorhoudt, hoe ook die bittere verachting een der stukken is geworden van het lijden, dat de Christus van het begin zijner menschwording tot op het Kruis gedragen heeft. We spreken hier met opzet van het bitter einde aan het Kruis, omdat mede in dit sterven niet met het zwaard, maar aan een kruis, uitdrukking lag van de verachting die zelfs zijn rechter hem toedroeg.

Iemands *eere* is naar zijn roeping en levenstaak, en naar gelijken maatstaf is zijn *verachting*. In een zijner kinderzangen liet Van Alphen zijn kleine lezers zingen: „Och, was Jezus nog op aarde, 'k ging aanstonds naar Jezus heen". Een zoo begrijpelijke kindergedachte. Maar denk de gedachte nu in, dat werkelijk het gerucht op eenmaal heel de wereld over werd geseind, dat de Coristus in dat bepaalde land en in die stad verschenen was, en immers heel de wereld door, zoover er belijdenis van zijn heiligen naam was, zou 't één drijven en jagen zijn, om naar die alzoo geheiligde plek zich heen te spoeden. Een heilige hartstocht om aan Christus de hoogste eer toe te brengen, zou in aller hart opwaken. Men zou niet weten wat men doen zou, om aan de hulde en aan het eerebieden aan Jezus deel te mogen erlangen. Een geheiligde onrust zou zich van heel de wereld meester maken. Zangers zouden van hem zingen, de tong der welsprekendheid zou zijn lof verkonden, men zou alles uitdenken, alles versinnen om dan toch maar niets aan de hulde, de vereering en de aanbidding van den Christus te laten ontbreken. Van allen kant zou zich van de geloovigen de indruk meester maken, dat al wat liefde, toewijding en dienstbetoon aan een kind des menschen kan toebrengen, boven alle kind des menschen aan Jezus moest worden toegebracht. De eere der Vorsten zou bij de eere die Jezus ten deel viel, geheel verbleeken, en Keizers en Koningen zouden met de geringsten der aarde wedijveren om alle eigen eer aan de voeten van Jezus af te leggen. En nog zou ieder gevoelen, dat men te kort schoot in voldoening aan den drang des harten, om onzen van God gezalfden Profeet, Hoogepriester en Koning de eere en hulde toe te brengen, die in Efrata's velden nog alleen de Serafijnen Hem hadden opgedragen, toen 't al op aarde nog zweeg.

En die hulde- en die eere-biedinge zou in niets te veel, zou veeleer nog te weinig zijner waardig zijn, want hoe hoog ook de eereverheffing in onze menschelijke ziel gaan moge, nooit zal ze ook maar van verre reiken aan het peil der genade, waartoe onze Goddelijke Redder het heil voor ons heeft opgevoerd.

Vergelijk hier nu mede, wat 't lot was dat Jezus ten deel viel, die drie en dertig jaren lang dat hij op deze aarde verkeerd heeft. Toen *was* op aarde in Jezus te aanschouwen, wat we ons nu nauwelijks kunnen voorstellen, dat ooit weer alzoo onder ons wezen zal; en waar was toen de hulde, de eere, de aanbidding die, we zeggen niet een enkele ziel, neen, maar die de wereld, die ons geslacht en die de menschheid, die de koningen der aarde aan Jezus gebracht hebben? Was Jezus begrepen, was Jezus gekend, werd hij verstaan en gewaardeerd, was er één golvende strooming in al wat leefde naar Jezus toe? Lees en herlees de Evangeliën, en ge ziet 't immers voor oogen, van dat alles gold het tegendeel. Er waren poëtische oogenblikken, als de schare om hem saamschoolde in Galilea; er waren oogenblikken van roerende dankbaarheid, als een blinde zag of een lamme op eens liep; er waren oogenblikken van diepen ernst, als Jezus de zonde vergaf; maar van hulde, van eerebrenging, van aanbidding kwam alleen op Tabor het heerlijk visioen getuigen. Het is zoo, het Hosanna heeft weerklonken, maar hoe schier plotseling sloeg het niet in 't „Kruist hem" om.

Hij was *veracht*..., en schier niemand voelde het voor Jezus. Zelfs eerst zijn apostelen niet. Een eere en hulde, met zijn innerlijke waardij en met zijn beteekenis voor heel de wereld overeenkomend, heeft op aarde niet één enkel kind des menschen hem geboden. 't Hoogste was dat in hem de Messias begroet werd, maar de meesten zonder te verstaan wat in dat woord Messias lag. En dit was dan nog van zeer enkelen. Een Johannes die aan zijn borst aanlag; een Petrus die uitriep: „Heere, tot wien zouden we heengaan. Gij hebt de woorden des eeuwigen levens"; een vrouw die de zoom van zijn kleed kuste. En daaromheen een breede schare van zoekende zielen, die hem eerst volgden en dan weer afvielen. Nog iets verderop een andere schare, die hem wel steenigen wilde. En aan den zelfkant daarbuiten de Phariseërs, die hem haatten, de spotters die hem belasterden, de naar bloed dorstenden die om zijn kruis riepen, en onder dat alles naar voren dringende een Herodes, een Cajaphas, een Pilatus.

En thans?

Gaat 't niet nog zoo? Tot in zijn kerk zich noemende predikers van zijn Evangelie die aldingen op zijn Godheid; waanwijzen van alle gading, die in hem niet anders kunnen zien dan den Rabbi van Nazareth; geestelijk verdwaasden, die zich met hun begripsversinsel reeds boven Jezus durven stellen; en in steeds breeder kring alle geloof aan zijn hooge herkomst, aan zijn hemelschen oorsprong, aan zijn wonderdaden, aan de beteekenis van zijn kruisdood verzaakt.

En onder dat alles, in tal van kringen, op die armen van geest, die 't nog voor hun Jezus durven opnemen, van giftige lippen 't gif gesprenkeld van dieselfde verachting, die eens over onzen Heiland is uitgegoten.

Ze hebben mij gesmaad, ze zullen u smaden.

Zoo sprak hij in profetische aandrift, en nog steeds wordt zijn profetie vervuld.

Dr. A. K.

PRO REGE

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Van dit premiewerk voor abonne's op „De Heraut" is thans deel III verzonden aan de inteekenaren, die het voor dit deel verschuldigde bedrag voldeden, zoodat dezen nu het complete werk in hun bezit hebben.

De inteekenaren die een stel van drie losse banden bestelden, ontvingen dat gelijk met het Derde deel.

Inteekenaren, die losse banden wenschen te ontvangen, maar ze nog niet bestelden, wordt verzocht ten spoedigste hun verlangen kenbaar te maken, met bijvoeging van bedrag.

Verkrijgbaar zijn linnen banden en banden met lederen rug en hoeken. Een stel van 3 losse linnen banden kost ƒ 1.80, een stel van 3 losse halflederen banden ƒ 3.30.

Met het inbinden van ingenaaide deelen kunnen wij ons niet belasten.

Adm. DE HERAUT.

8 Maart 1912.

Amsterdam, 8 Maart 1912.

De heer Willem Goeters, privaat-docent in de Theologie aan de Universiteit te Halle a. S., die reeds menige kostbare vondst voor onze Nederlandsche Kerkgeschiedenis uit Duitsche archieven aan het licht bracht, heeft thans een zeer omvangrijke studie ons geschonken over: *Die Vorbereitung des Pietismus in der reformierten Kirche der Niederlande bis zur Labadistischen Krisis*, 1670, waarin hij het tijdvak na de Dordtsche Synode behandelt en wel bepaaldelijk het streven van Voetius en zijn kring om tot een „nadere reformatie" van de Kerk en haar zedelijk en geestelijk leven te komen.

Het schijnt, dat dit tijdvak onzer geschiedenis in Duitschland vooral de aandacht trekt. Reeds twee Duitsche geleerden van naam H. Heppe en A. Ritschl hadden, bijna tegelijkertijd, een *Geschichte des Pietismus in der reformierten Kirche* het licht doen zien, waarin hoofdzakelijk het zoogenaamde Pietisme ook in onze Nederlandsche Kerk behandeld werd. Toch waren deze beide studiewerken, in 1879 en 1880 verschenen, hoeveel uitnemends ze ook boden, thans reeds eenigermate verouderd en kon ook niet gezegd, dat de schrijvers zich voldoende op de hoogte hadden gesteld van de rijke litteratuur, die over dit onderwerp in de 17e eeuw verschenen was. De nieuwe studie, die de heer Goeters van het onderwerp gemaakt heeft, waarbij hij zich uitsluitend tot Nederland beperkte, overtreft door grondigheid en degelijkheid dan ook verre zijn beide voorgangers. Ze dwingt bewondering en eerbied af voor een geleerde, die hoewel een vreemdeling in ons land en onze geschiedenis, zich zoo volkomen op de hoogte wist te stellen van deze belangrijke episode en daarover zooveel nieuw licht wist te verspreiden, waarmede elke minnaar onzer vaderlandsche kerkgeschiedenis winst kan doen.

Dat de heer Goeters, evenals Heppe en Ritschl, van *Pietismus* spreken blijft, achten we onjuist, want de naam Pietisme heeft nu eenmaal in de geschiedenis een zeer bepaalde beteekenis gekregen en is verbonden aan een geestelijke beweging in Duitschland, die, al mag ze op sommige punten zekere overeenkomst vertoonen met het streven der Hollandsche puriteinen, toch in beginsel te zeer daarvan verschilt, dan dat beide over één kam kunnen worden geschoren. Het kan niet anders dan verwarrend werken, wanneer men dien uitheemschen naam op onze puriteinen toepast. Maar al mag de titel van zijn werk daardoor minder juist zijn, de heer Goeters toont toch in zijn werk zelf, dat hij veel beter dan Heppe en Ritschl begrepen heeft, wat het eigenaardige karakter en doel van deze Hollandsche beweging is geweest, en gewoonlijk geeft hij dan ook aan deze beweging den alleen juisten naam van *religiös-kirchliche Reformbestrebung*, waaruit reeds blijken kan, hoe weinig deze beweging met het Pietisme te maken heeft, want het Pietisme heeft voor een kerkelijke reformatie al zeer weinig gevoeld. Wat hier misleidend werkte, was dat Voetius en de zijnen in navolging van de Engelsche puriteinen vooral nadruk legden op de praxis pietatis, de practijk der Godzaligheid, en de klank van dat woord *pietas* aan het Duitsche pietisme denken deed. Meer dan overeenkomst in het gebruik van dat woord pietas was er echter niet, want wat Voetius en de zijnen onder de practijk der godzaligheid verstonden, was geheel wat anders, dan het op Lutherschen bodem opgekomen Pietisme. De term door Voetius en de zijnen zelf gekozen, het aandringen op een „nadere reformatie der Kerk", drukt dan ook veel juister hun streven uit.

De heer Goeters heeft zijn werk in twee deelen verdeeld; het eerste deel handelt over Die Entwicklung der kirchlichen Reformtendenzen bis 1666 en teekent eerst het ontstaan van deze reformatorische beweging onder de Nederlandsche Calvinisten; daarna hoe deze reformatorische partij zich in ons land heeft uitgebreid en Voetius als haar leider heeft gekregen; vervolgens in welke verhouding het Engelsche puritanisme staat tot het Nederlandsche Calvinisme; in een volgend hoofdstuk welke religieuse bewegingen in dienzelfden tijd gevonden werden bij de andere kerken, Remonstranten, Lutherschen, Mennonieten en Collegianten; terwijl daarna zeer uitvoerig geschilderd wordt, wat de theologische eigenaardigheid was van deze reformatorische beweging, en in een slothoofdstuk korter wordt behandeld de strijd, dien deze reformatorische partij gevoerd heeft tegen Cartesius, Coccejus en Maresius. Het tweede deel behandelt dan de Labadistische krisis van 1666 tot 1670.

Op de vele vraagstukken, die de heer Goeters hier aan de orde heeft gesteld, uitvoerig in te gaan, gedoogt noch de aard van ons blad noch de plaatsruimte. We moeten ons daarom beperken tot een kort overzicht van den inhoud en een warme aanbeveling van het werk, dat verdient in de handen van al onze predikanten te komen. Want niet alleen geeft de heer Goeters een zeer goed overzicht van dit tijdvak onzer geschiedenis en brengt hij uit weinig bekende werken en archieven een schat van bijzonderheden aan den dag, maar hij heeft met groote helderheid en scherpte van blik ook de verschillende stroomingen in ons kerkelijk leven weten te onderscheiden en daardoor metterdaad een verrassend en nieuw licht doen vallen op de verhouding van de Gereformeerde leiders van die dagen. Hierbij komt, dat de mannen, wier arbeid en streven hier geteekend wordt, zooals Voetius, Amesius, de Teellinck's, Lodenstein, à Brakel, Saldenus enz. nog altoos bij ons Gereformeerde volk in hooge achting staan en hunne geschriften, voor zoover ze in 't Hollandsch geschreven of vertaald zijn, gaarne worden gelezen, en dit boek als uitstekende handleiding dienst kan doen, om de eigenaardige geestesrichting dezer mannen beter te doen kennen. En wat zeker niet de geringste aanbeveling is, de heer Goeters voelt blijkbaar groote sympathie voor het Nederlandsche Calvinisme en prijst vooral de zedelijke kracht, die van het Calvinisme is uitgegaan.

Vooral in dit laatste opzicht is dit werk van een vreemdeling zeker beschamend voor onze Nederlandsche Theologen, die gewoonlijk over Voetius en de zijnen zeer slecht te spreken zijn. De heer Goeters is zeker niet blind voor de gebreken, die Voetius aankleefden, maar er spreekt uit zijn werk toch een bewondering en eerbied voor den Voetiaanschen kring, die het Calvinistisch hart goed doet.

Aan de Leidsche Theologen moet de lof worden toegekend, dat ze met onverdroten ijver zich gewijd hebben aan hun nieuwe vertaling van den Bijbel. Nauwelijks is als vrucht van jarenlange studie de overzetting van het Oude Testament gereed, of Prof. Dr. H. Oort gaf thans in het licht het Nieuwe Testament, opnieuw uit den grondtekst overgezet en van inleidingen en aanteekeningen voorzien. De moderne bijbelvertaling is daarmede voltooid.

Ds. Lindeboom, van Gorkum, heeft in het Gereformeerde Tijdschrift van Februari 1912 deze nieuwe vertaling van het Nieuwe Testament aan een zeer zakelijke critiek onderworpen, waarop we gaarne ook in ons blad de aandacht vestigen. Hij brengt hulde aan de werkkracht en volharding van Prof. Oort, die op zijn hoogen leeftijd zulk een reuzenarbeid ondernemen dorst, en aan de wetenschappelijke vaardigheid en onvermoeide toewijding, waarvan dit werk getuigt. Maar hij toont tevens aan, hoe deze nieuwe vertaling van het Nieuwe Testament, evenals die van het Oude, niets anders is en bedoelt dan om het moderne standpunt omtrent de Schrift te propagandeeren. Hoe weinig er onder de handen der moderne critici van het Nieuwe Testament overblijft, blijkt uit de „inleidingen," waaruit Ds. Lindeboom de volgende citaten geeft:

Zoomin als het O. T. is ook het N. voor Prof. Oort het Woord Gods. In het N. T. ziet hij niet anders dan een bundel geschriften, „die de veelsoortige stroomingen van het Christendom der eerste twee eeuwen" weerspiegelt, en „in zijn geheel een beeld van het Christendom van het midden der tweede eeuw" geeft. De wereld, waarin het N. T. ons verplaatst, is voor hem „een wereld, waarin veel verwarring heerscht. Een groot aantal godsdienstige meeningen en voorstellingen, meestal bij elkander passend, soms echter met elkaar strijdend, vele aantrekkelijk, eenige ons koud latend, zelfs min of meer aanstootelijk, gaan dan aan onzen geest voorbij." Toch wordt wie zich de inspanning getroost, het N. T. goed te verstaan, z. i. „rijkelijk beloond: hij aanschouwt beelden van zedelijke voortreffelijkheid en vurig geloof, die onvergetelijk zijn; hij vernoemt woorden waarvan de weerga nooit was gehoord, diepe en teedere woorden, openbaringen van een zeer rein en innig gemoedsleven".

De Evangeliën zijn „het kostelijkste gedeelte van het N. T.", maar — niet betrouwbaar. De evangelisten gingen heel vrij te werk met de overgeleverde stof en waren lichtvaardig in het oververtellen. „Wat de Evangeliën, indien wij daaruit Jezus en zijne omgeving willen leeren kennen, het meest onbetrouwbaar maakt, is de vrijmoedigheid waarmede men oudtijds zijn denkbeelden aan een groot man toeschreef." De schrijvers „schroomden niet Jezus onderwijs te laten geven in alles waarin zijn aanhangers van volgende tijden belangstelden, hem zelfs vraagstukken te laten uitmaken die in zijne dagen nog niet aan de orde waren; zooals men hem ook toespelingen in den mond legde op feiten, die eerst lang na zijn dood hadden plaats gehad." Toch zijn voor de kennis van den oorsprong des Christendoms de Evangeliën „ongenoeg de eenige bronnen". „Omtrent de levensgeschiedenis van Jezus staat weinig vast." Tot dit weinige behoort dan, dat hij, de „zoon van Maria en Josef, den timmerman, te Nazaret geboren" werd! Meer is bekend van „hetgeen wij op goede gronden mogen houden voor de kern zijner prediking". De vormen echter, waarin zijne denkbeelden gekleed zijn, komen voor rekening der evangelisten; deze „kunnen er blijkbaar dikwijls niet bij; zij miskennen den zin der woorden, verzwakken ze menigmaal door het verband waarin zij ze plaatsen, en door hetgeen zij er aan toevoegen".

Voor den hoogleeraar is geen enkel der evangeliën van den man, wiens naam het draagt, evenmin als z. i. het boek der Handelingen van Lucas kan zijn. Dit laatste is ook al „zeer onbetrouwbaar, niet alleen in het verhalen van wat Paulus heeft gedaan en ondervonden, maar wat erger is, in het weergeven zijner denkbeelden".

Van de Brieven, die op naam van dezen apostel staan, zijn alleen echt: Galaten, 1 en 2 Korinthe, Filippensen, 1 Thessalonicensen en Filémon. „Tegen den Paulinischen oorsprong der overige zijn te ernstige bezwaren dan dat men dien kan aannemen."

Na voorts ook uit de aanteekeningen bij den tekst gemaakt, verschillende proeven van deze moderne critiek te hebben meegedeeld, gaat Ds. Lindeboom aldus voort:

Zoowel uit de inleidingen als uit de aanteekeningen blijkt, gelijk men ziet, dat Prof. Oort ten opzichte van de historische critiek tot het uiterste gaat. Alle conservatisme is hem vreemd. Een enkele maal moge 't woord „waarschijnlijk" wijzen op eenige reserve, in den regel zijn zijne uitspraken even stellig als beslist. De hoogleeraar weét het, en niets staat hem in den weg om „met voldoende zekerheid de leeken te kunnen voorlichten".

Het kan niet anders of zelfs in vrijzinnigen kring zal de sympathie, waarmede deze arbeid ontvangen wordt, niet onverdeeld zijn. Prof. Meyboom, die in zijne geciteerde voorrede wees op „de verdeeldheid ten aanzien van de resultaten, vooral op het gebied der Evangeliencritiek en op dat der Paulinische brieven", sprak ongeveer ter zelfder tijd in *de Hervorming* 1) als zijn meening uit: „Allerwege staat alles op losse schroeven". Naar Harnack, dien ook Bakels erkent als „de grootste autoriteit op dit gebied" 2), beginnen hier te lande velen te luisteren. Gelijk bekend is, wil deze Berlijnsche hoogleeraar, dat men op N. T. gebied meer met de traditie zal rekenen, en houdt hij zelf nagenoeg alle N. T. boeken voor echt. Wel heeft nog pas Prof. Eerdmans de orthodoxen gewaarschuwd 3), in Harnacks inzichten „geen terugtred" te zien, die het conservatisme reden tot juichen zou geven, aangezien „de teruggetreden critiek de orthodoxie het recht verstand van de H. Schrift betwist", maar deze waarschuwing lijkt wonderveel op een poging, om den terugtocht eenigszins eervol te dekken.

In een overigens waardeerende aankondiging van Prof. Oorts werk 4) stelt de moderne predikant Dykema met betrekking tot diens inleidingen en aanteekeningen de vraag: „Zijn deze nu betrouwbaar? Kan men er zich veilig op verlaten"? en beantwoordt die aldus:

„A l'ereerst zij geconstateerd, dat er ten opzichte van de Nieuw-Testamentische problemen nog volstrekt geen eenstemmigheid is, en dat er bij name over den oorsprong van 't Christendom nog veel gestreden wordt". Voorts „deed Prof. Oort een goed werk door zich in de verschillende strijdpunten partij te stellen en met de vaardigheid van een Alexander ergere dan Gordiaansche knoopen door te hakken". Eindelijk, „zijne vertaling zal *binnen niet al te langen tijd om een opvolgster roepen* 5), maar intusschen geeft zij wat tot op dezen als nieuw licht ontstoken werd".

In vrienlende bewoordingen wordt Oorts' werk hier zeitelijk verouderd verklaard, eer het nog compleet is verschenen.

Het ligt buiten het bestek van een recensieartikel, deze critische opvattingen te bestrijden. We vermelden ze alleen, om het karakteristieke van deze nieuwe vertaling te doen uitkomen. Zij, die de historische critiek aanvaarden, erkennen trouwens reeds zelven, dat het onbevooroordeeld-zijn van hare beoefenaars maar schijnbaar is. Merkwaardig is de uitspraak van Ds. Dykema, dat men ook in een zuiver wetenschappelijk bedoeld werk, naar 't woord van Goethe, wel eerlijkheid, maar geen onpartijdigheid van een mensch eischen kan. Dat van moderne, en ook van ethische zijde de Schrift wordt verworpen als het Woord Gods, vindt niet zijn oorzaak in de resultaten der historische critiek, want steeds meer algemeen en openhartig wordt erkend, dat te dien opzichte de grootst mogelijke onzekerheid heerscht, maar in hun *standpunt* en *beginsel*.

Het is niet anders: Prof. Oort gebruikt de inleidingen en aanteekeningen van zijn werk om hypothesen te populariseeren, geliefkoosde hypothesen ongetwijfeld, maar toch niet meer dan... hypothesen, welke door den een na den ander zijner geestverwanten worden losgelaten. Ik herinner hier aan wat Agnotos in het moderne *Theologisch Tijdschrift* schreef 6), omtrent de wonderverhalen in O. en N. T., die hij zelf niet gelooft: „....de historische critiek, zooals het oud-modernisme zich die denkt, verwerpt zulke verhalen als historie, niet op grond van de documenten, maar omdat men niet aan wonderen gelooft. Geloofde men daaraan wel, dan zou men op grond der documenten willen aannemen, wat men nu beweert te verwerpen op grond der documenten.... Ieder, die aanneemt, dat nog in de tegenwoordige wereld bovennatuurlijk ingrijpen plaats heeft, en dus leeft in de wereldbeschouwing van de Bijbelschrijvers, zal op grond *zijner* historische waardeering als feit aanvaarden, wat een ander krachtens *zijne* historische critiek als feit verwerpt. Dat men dit vroeger niet juist inzag en waande de documenten geheel „onbevooroordeeld" te kunnen naderen, is geheel buiten kijf".

Is een krasser veroordeeling van Prof. Oort's oud-moderne standpunt denkbaar?

Ten slotte wijst Ds. Lindeboom er op, hoe ook de vertaling zelve wel op menige plaats den grondtekst juister weergeeft, maar daarentegen mist de eigenaardige wijding, die onze Statenoverzetting heeft. Soms, zegt hij, vraagt men zich af, of de vertaling met opzet zoo is gesteld, dat het gewijd karakter, dat de goddelijke schoonheid van het Nieuwe Testament teloor *moest* gaan. En de voorbeelden, die hij hiervan geeft, zijn metterdaad afdoende. Zelfs de moderne predikant Dijkema erkende, dat deze nieuwe vertaling „haast banaal" klinkt en de Statenvertaling heel wat plechtiger, voornamer en stichtelijker het Nieuwe Testament weergeeft dan Prof. Oort dat doet.

Toch neemt deze critiek op den arbeid van Prof. Oort, die volkomen juist is, niet weg, dat ook deze arbeid van moderne zijde voor ons beschamend is. Ds. Lindeboom wijst hierop terecht:

In de tweede plaats komt het tot ons met een ernstige aanklacht, die ons beschamen moet. Waar zijn de Schriftgeloovige geleerden in ons vaderland, die zooveel tijd en kracht geven aan de bestudeering der H. Schrift als van moderne zijde geschiedt? Neen, men mag niet voorbijzien dat voor modernen de moeilijkheden, aan een nieuwe bijbelvertaling verbonden, lang zoo groot niet zijn als voor ons. Hun bijbelbeschouwing brengt dit mêe. Het is voor hen slechts een kwestie van wetenschappelijke krachten en financiëele middelen. Wij echter staan bovendien voor de groote albeheerschende vraag: wie zal dit werk ter hand nemen? Kan het, bij de versplintering die het Gereformeerd kerkelijk leven onzer dagen geeft te aanschouwen, evenals in de 17de eeuw uitgaan van eene Synode? En zoo niet, welke weg moet dan hiertoe worden ingeslagen?

Al geven we echter grif toe, dat wij hier staan voor een zeer ernstig bezwaar, daarmêe kan toch niet worden verontschuldigd, dat er onzerzijds op dit gebied zoo goed als niets wordt gedaan. Stel, het genoemde bezwaar vond binnen korten tijd gereede oplossing, dan zou 't nog zéér ne vraag zijn, of het ontbreken van genoegzamen exegetischen voor-arbeid niet een groote hinderpaal blijken zou.

Zal er van eene nieuwe overzetting der H. Schrift ooit iets komen, dan hebben we mannen noodig vol des geloofs en des H. Geestes, wetenschappelijk duchtig toegerust, die niet wachten tot het plan zijn beslag heeft gekregen, maar terstond de hand aan den ploeg slaan, en zich tot nauwkeurige exegetische voor-studie zetten. Er moet voorbereidend worden gearbeid, *in de richting*, die na korter of langer tijd tot een nieuwe vertaling zal kunnen leiden.

De Nationale Christen-Onderofficieren-Vereeniging zond ons het volgende ter plaatsing:

In den dienst.

Aan
de lotelingen van de lichting van 1912,
die in de maand Maart onder de
wapenen moeten komen.

De tijd nadert, dat ge geroepen wordt u te oefenen in den krijgsdienst.

Veel zult ge dan zien, hooren en doen, wat u tot nu toe geheel vreemd was.

Velen zien met angst en vreeze dien tijd naderen.

Wat tot nu toe van het militaire leven gehoord werd, was niet aanmoedigend te noemen.

Mogen wij u een goeden raad geven?

Laat u toch niet afschrikken door de geruchten, die onder ons volk de ronde doen over allerlei verschrikkelijks en ruwheid, waaraan ge zoudt moeten meedoen, of . . . de spot en verachting van kameraden op den hals halen.

Die voorstelling is onjuist.

De tijd van het gooien naar een bidder met zwoertjes spek, manegeketels, modelschoenen en andere projectielen, is gelukkig reeds lang voorbij.

Het kazerneleven is . . . zooals de miliciens dat zelf maken. De enkele vrijwilliger, die er is, in vergelijking van het groot aantal militieplichtigen, (zoo goed als zonder uitzondering jonger in jaren dan de miliciens) kunnen zeer weinig invloed op den toon van het onderlinge verkeer uitoefenen.

Laat niemand uwer zich zijn opvoeding schamen, noch schande aandoen.

Leeft in de kazerne zooals ge dat thuis gewoon waart.

Wij geven u de verzekering, dat het door alle superieuren op prijs gesteld wordt.

Begint, vanaf het eerste oogenblik, dat ge in de kazerne komt, uit uw wandel te laten zien, wie ge zijt en welk beginsel ge zijt toegedaan. Met bescheidenheid, maar toch ook zonder bleuheid.

Laat nooit het gebed na. Ge zult ondervinden, dat dit uw krachtigste wapen is.

Leest regelmatig op geschikte tijdstippen in uw Bijbel; vader of moeder zullen zeker niet vergeten, dit boek u mede te geven.

Het is wel mogelijk, dat ge eens een schimpwoord of een minachtend lachje van een uwer kameraden zult hooren of zien, maar wat deert u dat? Zullen wij, die de eere van Christus dragen, ons onttrekken aan Zijne smaadheden?

Behandelt zulke personen steeds met voorkomendheid, maar ook, bidt voor dezulken. Zij missen nog zooveel.

Gaat ter kerke uwer gezindte, verzuimt het catechetisch onderricht niet en bezoekt trouw het Tehuis voor Militairen. Dit zijn met het gebed en het ondersoek van Gods Woord de middelen, door God zelf gegeven u tot steun en sterkte in de omgeving waar ge u in geplaatst ziet.

In ieder garnizoen vindt ge enkele onderofficieren, die gaarne bereid zijn u van dienst te zijn, wanneer ge vreemd zijt, hulp of inlichtingen noodig hebt.

Klopt gerust bij deze onderofficieren aan, ze zullen u niet wegzenden, maar helpen.

In ieder garnizoen is een afdeeling of correspondent onzer vereeniging, die door verspreiding van *Onze Gids* u tegemoet treedt.

In *Onze Gids* vindt ge alles wat ge noodig kunt hebben voor uw garnizoensplaats.

Mogen we hieraan nog toevoegen, wat Ds. Schouten in de *Geldersche Kerkbode* naar aanleiding van dit schrijven opmerkt en dat metterdaad ten volle de aandacht van onze Gereformeerde ouders verdient:

Dit stukje van de nationale Christen-onderofficierenvereeniging heeft onze volle sympathie. Wij hebben hier nog een enkel verzoek bij te voegen. Laten de ouders en de kerkeraden toch aan den predikant of aan den kerkeraad van de garnizoensplaats bericht zenden van de aankomst van hun zoons en van hun (doop) leden. Elk jaar wordt op deze hoogst gewichtige zaak in onderscheidene bladen de aandacht geves-

---

1). No. 51, 1908.
2). Bl. 356. Inleiding op de Handelingen der Apostelen.
3). *N. R. Ct.* van 6 Dec. j.l., Avondbl. A.
4). *N. R. Ct.* van 6 Juli j.l., Avondbl. A.
5). Ik cursiveer, L.
6). Zie hierover breeder: *Geref. Tijdschr.*, jg. XI, blz. 410 v.v.